POLITIET

Kunnskapsrapport om Ungdomskriminalitet

Nordland politidistrikt

15. april 2024

Innhold

1. Oppsummering 3
2. Innledning 4
3. Bakgrunn 4
4. Ungdomskriminalitet som fenomen 5
4.1. Ungdomskriminalitet i mediene 5
4.2. Ungdomskriminalitet i Norge 6
4.3. Politiet i Norge og ungdomskriminalitet 7
5. Ungdomskriminalitet i Nordland politidistrikt 8
5.1. Utviklingen i ungdomskriminalitet i Nordland 9
5.1.1. Hvilke typer lovbrudd begår ungdom? 10
5.1.2. Vold og trusler 10
5.1.3. Skadeverk 12
5.1.4. Vinning 13
5.1.5. Narkotika 14
5.1.6. Gjengdannelser – har vi kriminelle ungdomsgjenger i Nordland? 15
5.1.7. Seksuallovbrudd 15
5.1.8. Annen kriminalitet – Trafikk og ordensforstyrrelser 16
5.1.9. Alder på unge kriminelle i Nordland – "kriminelle blir stadig yngre" 16
5.2. Ungdomskriminalitet i Nordlands geografiske distriktsenheter 18
5.2.1. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Ofoten 21
5.2.2. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Lofoten og Vesterålen 22
5.2.3. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Salten 23
5.2.4. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Rana 24
5.2.5. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Helgeland 25
6. Konklusjon – ungdomskriminalitet i Nordland 26
7. Ungdomskriminalitet i Nordland frem mot 2025 27

1. Oppsummering

- Nordland opplever ikke samme økning i ungdomskriminalitet som andre distrikter. Antallet straffesaker og politioppdrag relatert til kriminalitet begått av barn og unge under 18 år har vært stabilt de siste årene.

- Færre ungdommer er registrert som gjerningspersoner i straffesaker enn før, men antallet straffesaker blant ungdommer er stabilt. Dette tyder på at enkelte ungdommer begår mer kriminalitet enn før.

- 14% (cirka 60) av ungdommene som er registrert med straffesaker i Nordland står for 46 % (cirka 400) av alle straffesakene.

- Salten-området har hatt en økning i voldshendelser som resulterer i straffesaker. Det er også en svak økning i Lofoten og Vesterålen.

- Lofoten og Vesterålen har en høy mengde politioppdrag blant ungdom under 18 år uten at det reflekteres i tilsvarende høyt antall straffesaker.

- Det er en økning i antall straffesaker innen vold og trusler fra 2020-2023. Fra i underkant av 150 saker per år til over 200 saker i 2023.

- Sosiale medier påvirker ungdomskriminaliteten og spiller en sentral rolle innen trusler, seksuallovbrudd og narkotika.

- Det er en halvering av narkotikalovbrudd siden 2020.

- Ungdommer opplever at narkotika i økende grad er legalisert eller at det er få konsekvenser/ lav risiko for å bli oppdaget eller straffet.

- Kriminalitet og lovbrudd er mer synlig enn før og kan skape en større følelse av opplevd utrygghet i samfunnet når det gjelder ungdomskriminalitet.

2. Innledning

Rapportens formål er å gi en oversikt over hvordan kriminalitet begått av barn og unge under 18 år i Nordland politidistrikt (PD) utvikler seg, finne sentrale utviklingstrekk og gjennomgå hvem disse ungdommene er.

For å gjøre dette er politiets egne systemer anvendt. Dette inkluderer registrerte straffesaker, politioppdrag[1] og andre tilgjengelige systemer. Ungdomskriminalitet som fenomen kan imidlertid ikke beskrives kun på bakgrunn av informasjon fra politiets egne registre. Derfor har politiet også utført intervjuer i hver av Nordland politidistrikts geografiske driftsenheter (GDE) med intervjuobjekter fra kommuner, offentlige etater, skoler og deler av helseforetaket for å skape en bedre oversikt.

Intervjuer i Nordland politidistrikt

Nordland politidistrikt har intervjuet 70 personer fra institusjoner og organisasjoner som møter ungdom i Nordland.

Dette inkluderer blant annet barne-, ungdoms- og videregående skoler, barnevern, rus-omsorg, konfliktråd, helsesøstre og relevante deler av politiet.

Ved å se på intervjuer i mindre områder vil politiet få bedre oversikt om politiets registre speiler utviklingen i ungdomskriminalitet, eller om det er områder der det oppleves større problemer som ikke registreres av politiet. I tillegg gir intervjuene et bedre grunnlag for å forstå bakgrunnen for ungdomskriminaliteten i de enkelte områdene. Det bredere informasjonsgrunnlaget gir et bedre utgangspunkt for å finne ut hvordan man kan forebygge ungdomskriminalitet i politidistriktet.

Rapporten viser blant annet statistikk for ungdomskriminalitet, samt utviklingen innen kategori og alder på ungdomskriminalitet.

3. Bakgrunn

Rapporten er utarbeidet på bestilling fra politimesteren i Nordland politidistrikt. Rapportens formål er å svare på i hvilken grad ungdomskriminalitet utgjør en (større/mindre) utfordring i Nordland.

- Hva er status på nåsituasjonen?
- Går omfang og utvikling i feil retning?
- Er det grunnlag for bekymring?
- Eller er det ikke slik man kan få inntrykk av?
- Hvordan vil ungdomskriminaliteten utvikle seg det kommende året?

Politimesterens bestilling baserer seg på bekymringer om at ungdomskriminaliteten øker og blir mer alvorlig. Internt i politiet har Nordland politidistrikts geografiske driftsenheter meldt økende utfordringer med ungdom under 18 år. Tilbakemeldinger fra ledere i driftsenhetene er at kriminaliteten blant ungdom øker, at alderen på kriminelle blir stadig yngre og at handlingene de utfører er mer alvorlige, i tillegg til at ungdom viser mindre respekt for politi og autoriteter enn før.

[1] Oppdrag referer til når politiets operasjonssentral mottar en samtale og når de sender ut en patrulje på et oppdrag.

Rapporten er avgrenset til kategoriene: narkotika, seksuallovbrudd, skadeverk, vinning, vold og trusler, ordensforstyrrelser og gjengdannelser, og til slutt "annen[2]". Rapporten skal være et ugradert kunnskapsgrunnlag som kan deles med kommunene i tett dialog med politikontaktene i Nordland.

4. Ungdomskriminalitet som fenomen

4.1. Ungdomskriminalitet i mediene

Nyhetsbildet i dag fremstiller et mørkt situasjonsbilde på ungdomskriminaliteten, og kan etterlate et inntrykk av at ungdomskriminalitet er et økende og omfattende problem. Det legges vekt på lovbrudd som begås i ung alder og av en mer alvorlig karakter. Samtidig fremheves geografiske forskjeller internt mellom bydeler og på tvers av landet.

Figur 1 Utklipp av overskrifter fra nyhetssaker i nettaviser fra 2023

Flere forskere og artikler peker på at bruken av sosiale medier og filming av vold kan forsterke allerede eksisterende konflikter. Den hyppige delingen av voldelig materiale kan da være årsak til økt antall anmeldelser blant barn og unge under 18 år.[3]

Eksponering for innhold som blant annet vold, narkotika, vinning og seksuallovbrudd skjer på plattformer som ikke primært har ekstremt innhold, som Snapchat, Instagram, Discord, og Telegram.

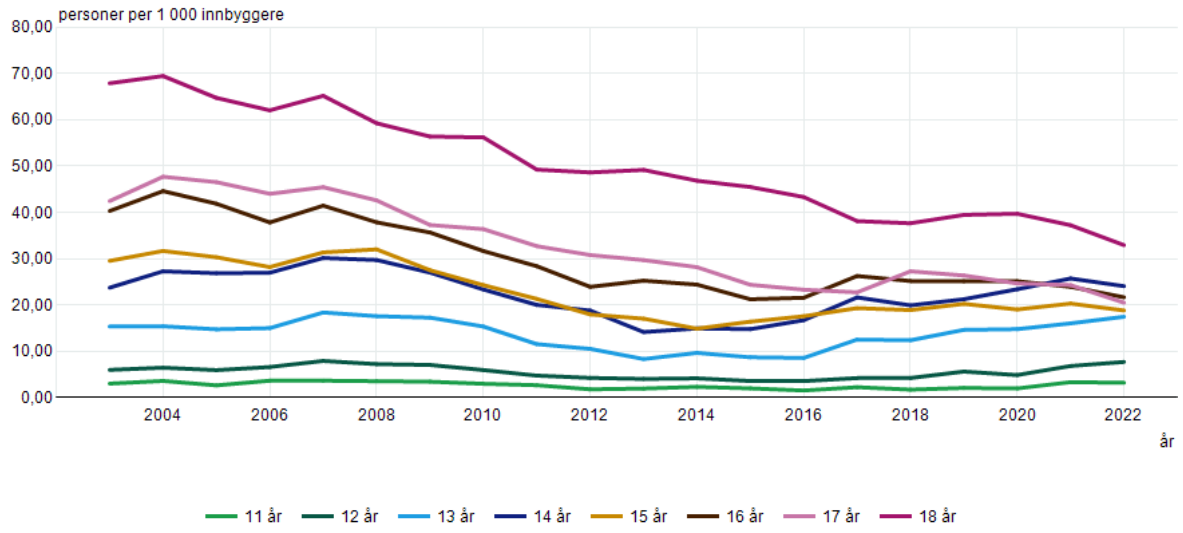
[2] Annen kriminalitet kan for eksempel være trafikk, snøscooterkjøring, bedrageri, datakriminalitet, nekte å oppgi personinformasjon til politiet, bruk av falsk legitimasjon eller hensynsløs atferd.

[3] https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/hvorfor-oker-ungdomsvolden

4.2. Ungdomskriminalitet i Norge

Det er generelt lite ungdomskriminalitet i Norge, og flertallet av barn og unge er lovlydige. Nasjonale rapporter og undersøkelser fra 2021 viser at det samlet sett ikke har vært en økning i det totale omfanget av kriminalitet blant unge.[4] Kriminaliteten blant barn og unge har hatt en nedadgående tendens, sammenlignet med utviklingen for hele befolkningen.

Til tross for at den generelle ungdomskriminaliteten gjennom de siste 15 årene har gått ned, har det vært en økning i registrert og selvrapportert kriminalitet blant unge under 18 år siden 2016. Det har vært en negativ utvikling innenfor enkelte aldersgrupper og visse typer lovbrudd. Økningen har primært vært innen vold og seksuallovbrudd. I løpet av de siste årene er det særlig ungdom i alderen 14 og 15 år som utgjør den største gruppen av de som er blitt siktet for seksuallovbrudd.[5]

Figur 2 Grafen viser antall siktede personer per 1000 innbyggere innen alle lovbruddsgrupper, etter alder og år i Norge.[6]

Det er ikke nøyaktig samsvar mellom antall siktede (personer) og antall siktelser (saker). De fleste som begår kriminelle handlinger, utfører få lovbrudd, mens noen få ungdommer begår mange. Den registrerte kriminaliteten i Norge viser at de fleste barn og unge kun blir mistenkt/siktet for ett eller to lovbrudd i løpet av et år.

[4] Justis og beredskapsdepartementet (2021). Meld. St. 34 (2020-2021) Sammen om barne-, ungdoms- og gjengkriminalitet. https://www.regjeringen.no/contentassets/d49ad5d168fc46b0bf0f4be0830d2169/no/pdfs/stm202020210034000dddpdfs.pdf

[5] Statistisk sentralbyrå (2024) 09415: Siktede personer, etter hovedlovbruddsgruppe, kjønn og alder (og hovedlovbruddskategori -2014). Absolutte tall og per 1 000 innbyggere 2002 - 2022. Statistikkbanken (ssb.no)

[6] Statistisk sentralbyrå (2024) 09415: Siktede personer, etter alder og år. Siktede personer per 1 000 innbyggere, Alle lovbruddsgrupper, I alt.. Statistikkbanken (ssb.no)

Det er en tendens til at den gruppen som begår flest kriminelle handlinger har langt lavere debutalder enn andre, hvor halvparten er registrert i politiets systemer allerede før fylte 15 år. "Gjengangere", det vil si ungdom som har registrert flere enn 3 straffesaker på seg, begynner i snitt tidligere med lovbrudd enn de som ikke er gjengangere.

Å begå lovbrudd av alvorlig karakter i tidlig alder øker sannsynligheten for at personen også vil begå kriminelle handlinger senere i livet. Ofte har ungdom som begår kriminelle handlinger andre utfordringer, som ustabile forhold hjemme, psykiske vansker, dårlig skoletilpasning, svakt sosialt nettverk og/eller rusproblemer.[7]

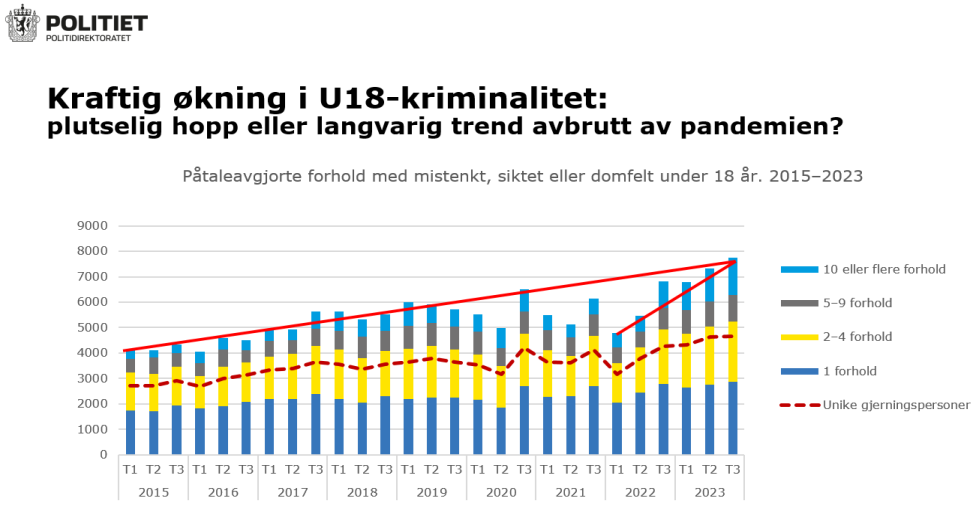
Ungdom som begår kriminalitet står også i fare for å bli rekruttert til organisert kriminell aktivitet. Det er uttrykt bekymring for gjengkriminalitet blant unge. Det er uvisst hvor mange unge som er involvert i gjenger i Norge, eller i hvilken grad dette er et økende problem. Politiets trusselvurdering (PTV 2021) uttrykker at det er "… *meget sannsynlig* at kriminelle gjenger vil fortsette å rekruttere unge personer til gjengkriminalitet".[8]

Kriminelle gjenger vil ofte forsøke å rekruttere ungdom. Samtidig vil de kriminelle gjengene kunne virke attraktive på sårbare barn og unge. De tiltrekker seg ungdom, ofte med levekårsutfordringer og/eller minoritetsbakgrunn, ved å tilby tilhørighet, brorskap, respekt, beskyttelse og økonomiske midler (PTV 2021).

4.3. Politiet i Norge og ungdomskriminalitet

Nasjonalt har Politidirektoratet ytret bekymring for utviklingen av registrert barne- og ungdomskriminalitet, med en økning i antallet saker og alvorlighetsgrad. De beskriver at det er en bekymringsfull økning i antallet unge lovbrytere under 15 år. De opplever en økning i antall forhold begått av de mest aktive ungdommene med over 213 mindreårige registrert med 10 eller flere forhold. Det oppleves en generell økning innen alle kriminalitetsområder.

Tross økningen i antallet unge lovbrytere med 10 eller flere forhold, begår cirka 70 % av ungdom som begår kriminalitet, kun ett straffbart forhold.

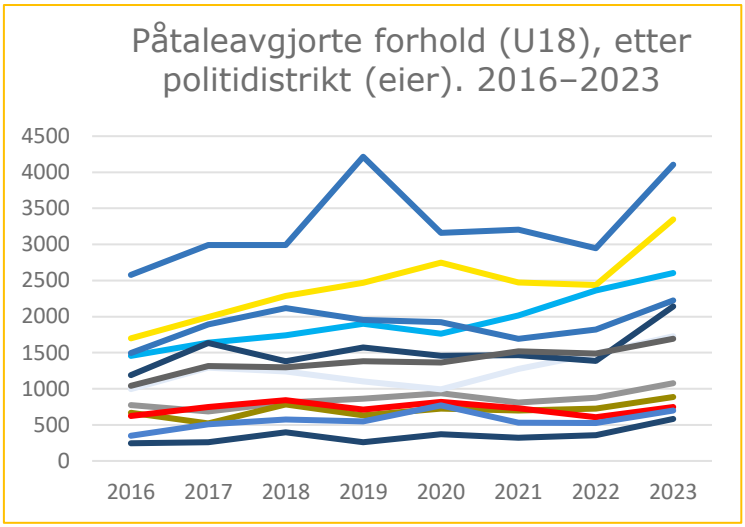

Figur 3 Påtaleavgjorte forhold med mistenkt, siktet eller domfelt under 18 år 2015-2023

[7] Bakken, Anders (2022). Ungdata 2022. Nasjonale resultater. OsloMet. NOVA-rapport 5/22 Ungdata-rapport 2022 (oslomet.no)

[8] Politidirektoratet (2021) *Politiets trusselvurdering 2021* 2021-02-12-o-ptv-2021.pdf (politiet.no)

5. Ungdomskriminalitet i Nordland politidistrikt

På tross av en nasjonal økning i registrert barne- og ungdomskriminalitet, viser de samme tallene (figur 4) fra Politidirektoratet at det ikke er en økning i påtaleavgjorte forhold blant ungdom under 18 år i Nordland dersom man ser statistikken over noen flere år.

Figur 4 Antall påtaleavgjorte forhold i barne- og ungdomskriminalitet per politidistrikt. Nordland politidistrikt vises i rødt.

I politiets systemer og gjennom intervjuer gjennomført i sammenheng med denne rapporten, fremstår det å være en økning i ungdomskriminalitet i enkelte av de geografiske driftsenhetene (GDE), primært innen narkotikabruk, vold, trusler og seksuallovbrudd. Tall som kun stammer fra registrerte straffesaker viser at økningen i Nordland politidistrikt fra 2022 til 2023 i hovedsak er innenfor kategoriene vold, trusler og skadeverk.

Sosiale medier spiller en større rolle innen flere typer lovbrudd, spesielt innen trusler, seksuallovbrudd og narkotikakriminalitet. Personene politiet har intervjuet sier at narkotikakriminalitet har blitt langt mer normalisert blant ungdom, og flere sier at ungdommer oppfatter narkotikabruk som lovlig, eller at risikoen og konsekvensene for å bli tatt er svært liten. Narkotika beskrives å være lett tilgjengelig for ungdom gjennom sosiale medier som for eksempel Snapchat.

Ungdomskriminaliteten har også blitt synlig og tilgjengelig for langt flere enn tidligere på grunn av bilder og videoer av eksempelvis voldshendelser som deles på nett. Dette medfører i en del tilfeller at volds- og trusselhendelser som tidligere ikke ville blitt anmeldt, anmeldes av en tredjepart som ser videoer eller bilder av hendelsene.

Økt deling av seksualisert innhold blant ungdom preger også straffesaker i økende grad, der deling av nakenbilder og spredning av disse i sosiale medier fører til flere anmeldelser. Det er også flere tilfeller der ungdom blir presset for penger etter deling av nakenbilder. Både fra andre ungdommer, men også mer profesjonelle utpressingsaktører. Gjennom intervjuene er det også rapportert om eksempler der fysiske overgrep begått av barn og unge under 18 filmes og deles.

På tross av en økning i straffesaker som har utspring fra sosiale medier, følger ikke Nordland politidistrikt den generelle økningen innen registrert ungdomskriminalitet som andre politidistrikt.

5.1. Utviklingen i ungdomskriminalitet i Nordland

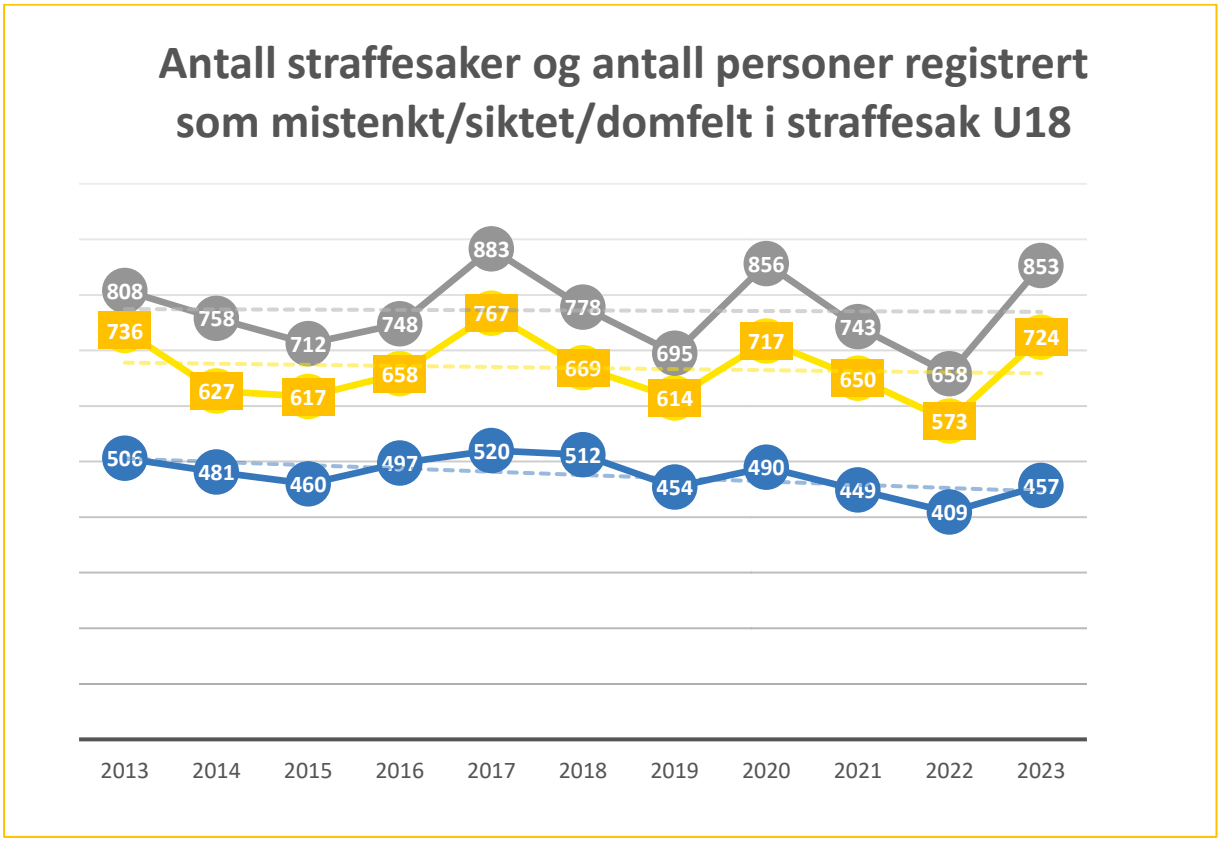
Statistikken for ungdomskriminalitet i Nordland politidistrikt der barn og unge under 18 er registrert som mistenkt, siktet eller domfelt varierer mellom 658 og 883 straffesaker per år.

Variasjonen i antall saker fra år til år kan være stor, men utviklingen av antall straffesaker er nærmest helt stabil de siste 10 årene. Antall barn og unge som begår kriminalitet er relativt stabilt nedadgående, og ligger på mellom 520 og 409 ungdommer.

Fra 2013 til 2023 har trenden vært at det er færre barn og unge som står for flesteparten av antallet straffesaker. Dette betyr at 14 % av alle registrerte ungdommer (U18) i Nordland, står for nesten 50% av straffesakene i 2023. De resterende 86 % av ungdommene som er registrert med straffesaker, cirka 340 ungdommer, er registrert med kun én straffesak i 2023.

I 2022 var cirka 40 ungdommer registrert med til sammen rundt 230 straffesaker, mot 60 ungdommer med cirka 400 straffesaker i 2023. I tidligere år med mange straffesaker blant U18 (2020 og 2017) er det stabilt mellom 60-70 ungdommer som har tre eller flere straffesaker.

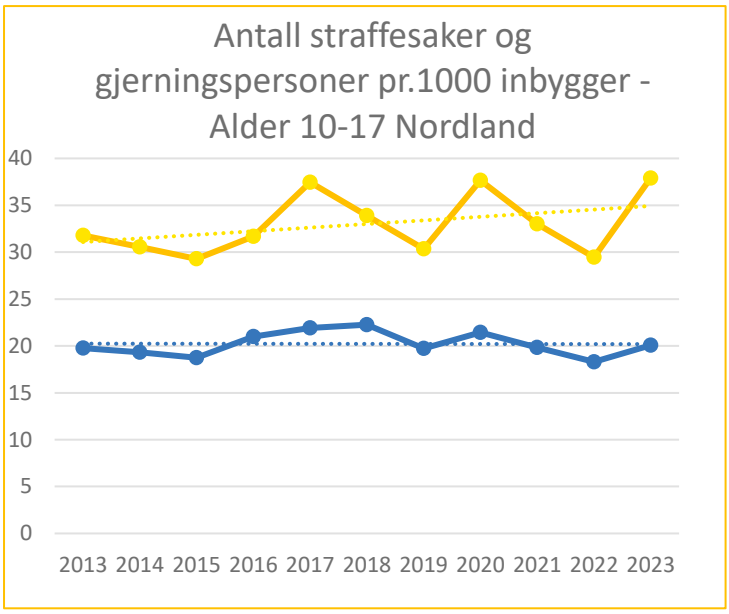
Figur 5 viser at antallet straffesaker i Nordland politidistrikt varierer fra år til år, og at utviklingen er stabil over en lengre periode, på tross av en økning fra 2022 til 2023. Antallet gjerningspersoner er også stabilt, men nedadgående.

Figur 5 Viser antall straffesaker og personer under 18 år som er registrert som domfelt, siktet, mistenkt i Nordland PD i perioden 2013-2023. Inkluderer også straffesaker med gjerningssted utenfor Nordland der mistenkt/siktet/domfelt er registrert med en adresse i Nordland. Grå linje viser totalt antall straffesaker. Oransje viser unike straffesaker. Blå linje viser antall unike gjerningspersoner.

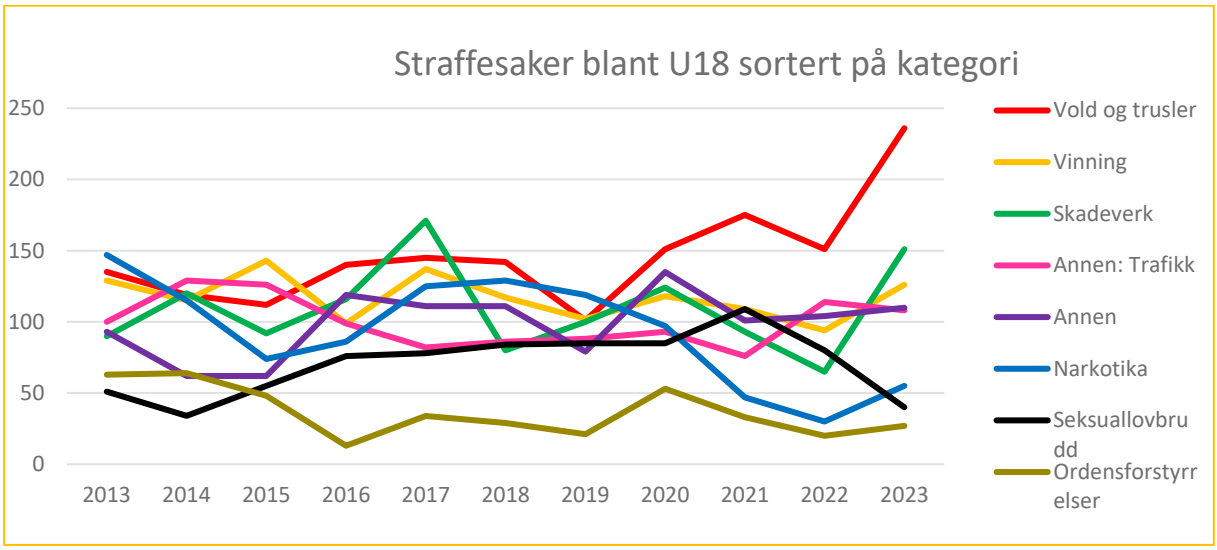
Antall unge i alderen 10-17 år i Nordland har blitt redusert fra 24 979 i 2013, til 22 107 i 2023. Nedgangen i befolkning følger nedgangen i antallet gjerningspersoner i samme aldersgruppe.

I perioden 2013-2023 har antallet ligget stabilt på ca 2 % av ungdommer i alderen 10-17 som har vært registrert i straffesak. Det er en økning i antall straffesaker per 1000 innbygger, noe som betyr at enkelte ungdommer begår *mer* kriminalitet enn før, eller at det *anmeldes* mer ungdomskriminalitet enn før, men det betyr ikke at det er flere ungdommer som begår kriminalitet.

Figur 6 Ungdomskriminalitet per 1000 innbygger i Nordland i aldersgruppen 10-17 år i perioden 2013-2023.

5.1.1. Hvilke typer lovbrudd begår ungdom?

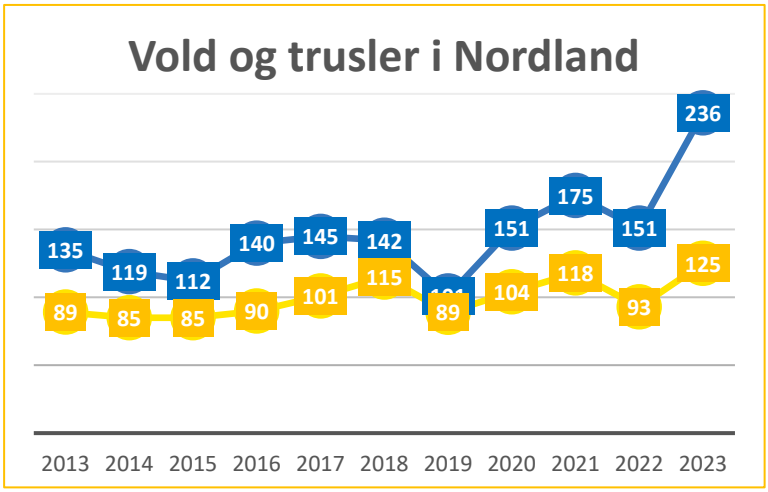

Figur 7 Straffesaker sortert på kategori, straffesaker der ungdom under 18 er registrert som mistenkt, siktet eller domfelt i perioden 2013-2023.

Den største økningen i ungdomskriminaliteten i løpet av det siste året er innen kategoriene vold/trusler og skadeverk (figur 7). Økningen i voldshendelser i Nordland samsvarer med trender i andre politidistrikt, der ungdom begår mer vold og trusler enn tidligere.

5.1.2. Vold og trusler

Straffesaker innen vold og trusler har økt siden 2019 frem til toppåret i 2023 med en økning fra i underkant av 140 saker i 2019 innen vold og trusler, til 236 saker i 2023. Av denne økningen utgjør mindre alvorlig vold som kroppskrenkelse halvparten av alle

sakene, med rundt 100 saker i 2023. Det er en økning i grovere voldslovbrudd, men det er få hendelser som utgjør denne økningen, med i underkant av 15 slike hendelser i 2023 for hele Nordland. Det er stor variasjon fra år til år, med mellom 0-9 saker tidligere år før 2023.

Figur 8 Straffesaker og gjerningspersoner der mistenkt/siktet/domfelt er under 18 år, straffesaker innen vold og trusler i perioden 2013-2023

Dersom vi inkluderer lovbrudd utenfor Nordland begått av ungdommer bosatt i Nordland, er det registrert totalt 236 vold- og trusselsaker for 2023. Noe som utgjør en økning fra 151 saker i 2022. Det er imidlertid ikke en like stor økning i antall ungdommer som begår vold og trusler, med en oppgang til 125 ungdommer i 2023 fra 93 i 2022 og 118 i 2021. Dette tyder på at de ungdommene som begår vold, *begår flere* voldslovbrudd enn tidligere.

For Nordland politidistrikt er økningen i vold- og trusselhendelser i hovedsak i Salten, utenfor Nordland[9] og en liten økning i Lofoten og Vesterålen. I Salten er det en økning fra 72 saker i 2020, til 105 saker i 2023. Antall gjerningspersoner ligger stabilt på mellom 49 og 43 for 2020-2023 i Salten. Den resterende andelen av økningen skyldes vold og trusler utenfor Nordland, og i Lofoten og Vesterålen.

I underkant av 15 ungdommer bosatt i Nordland er registrert i 47 volds- og trusselsaker utenfor Nordland i 2023. Det er en økning i gjerningspersoner og volds- og trusselsaker i Lofoten og Vesterålen, med en økning i cirka 10 saker og 10 flere gjerningspersoner fra 2022 til 2023.

Salten, Lofoten og Vesterålen, og lovbrudd utenfor Nordland utgjør 191 volds- og trusselsaker og 86 gjerningspersoner av totalen på 236 saker og 125 ungdommer for 2023. Med andre ord utgjør *to geografiske driftsenheter* (Salten, og Lofoten og Vesterålen), samt kriminalitet begått *utenfor Nordland*, over 80 % av sakene, og nesten 70 % av antallet saker begått av ungdommer for hele 2023.

Økningen i voldshendelser i Salten reflekteres også i intervjuene der. I Salten sier de intervjuede i Bodø at de opplever flere volds- og trusselhendelser. Intensjonen bak disse hendelsene skal være å spre frykt. De har flere eksempler der ungdommer trues på nett og planlegger slagsmål over sosiale medier. Barn og unge som trues kan få tilsendt bilder av kniver og replikavåpen for å bygge opp under truslene og skape mer frykt, i tillegg blir voldshendelser filmet og delt i sosiale medier. I Lofoten og Vesterålen er de intervjuede mer delte om det blir mer vold. Ved noen lokasjoner oppleves en økning i vold. De fleste sier det er mer trusler, enn vold som begås.

[9] Straffbare forhold følger som regel det geografiske stedet hvor det straffbare forholdet fant sted, men hvis gjerningspersonen har eldre straffesaker, og er hjemmehørende i et annet distrikt, vil dette distriktet overta straffesakene for å "samle" disse på ett sted.

I intervjuene utenfor Salten og Lofoten og Vesterålen sier de intervjuede at volden ikke har økt, men at eksponeringen og synligheten av vold har økt fordi voldshendelser filmes og spres i sosiale medier.

Ved gjennomgang av politioppdrag og straffesaker fremkommer det at det i hovedsak er gutter i alderen 15-17 år som begår vold og trusler. Det er i underkant av 30 jenter i hele Nordland som begår vold eller trusler, men flere av disse jentene er registrert i et større antall volds- og trusselsaker. De som utsettes for vold og trusler er som regel jevnaldrende, men det fremkommer også at ansatte på ungdomsinstitusjoner er særlig utsatt. Det er også i underkant av 20 tilfeller der foresatte blir utsatt for vold og trusler.

Politiet og helsepersonell er også utsatt, spesielt i sammenheng med rus og psykiatrioppdrag. Det er et relativt lite antall ungdommer som begår vold eller trusler mot politi og helsepersonell, med rundt 30 ungdommer totalt for hele Nordland i 2023. Av disse er det flere jenter enn gutter som har over 5 saker hvor de har truet og vært voldelig mot politi eller offentlige tjenestepersoner.

Figur 9 Eksempel på luftpistol brukt til trusler

Av volden som begås er halvparten fysisk vold i form av slag og spark. De fleste voldshendelser inkluderer også trusler. Volden skjer ofte i det offentlige rom, i sentrum, idrettsarenaer og skoler. Det er svært få hendelser og tilfeller av grov vold og et enda lavere antall, hvor det begås vold med bruk av våpen eller andre farlige gjenstander. I de tilfellene hvor det er brukt våpen er dette i hovedsak i sammenheng med trusler.

Trusler skjer ofte på sosiale medier og da oftest på plattformer som Snapchat, TikTok, Messenger, Jubo eller Twitter. Trusler sendes som regel direkte til fornærmede, men det er også tilfeller der den som truer legger ut video i større grupper, hvor han ytrer trusselen mot fornærmede. Flere av de intervjuede opplyser også at det er en sterkere "anti-snitche"-kultur[10] enn før, der ungdom kan bli truet til ikke å si ifra eller anmelde. Dette reflekteres også i anmeldelser, der det ofte er foreldre som anmelder vold, i tillegg til institusjoner eller politiet.

Bakgrunnen for vold og trusler er ofte underliggende uenigheter og pågående konflikter. De intervjuede sier også at ungdommer som begår vold og trusler i større grad fokuserer på å være fryktet og respektert. Derfor kan vold og trusler springe ut fra mindre kommentarer i offentlige settinger som disse ungdommene tar seg nær av og reagerer sterkt på, for ikke å tape ansikt.

5.1.3. Skadeverk

Innen skadeverk er det store variasjoner fra år til år. Høyeste antall anmeldte skadeverk var i 2017 med totalt 171 saker begått av 135 barn og unge. Fra 2022 til 2023 synes en markant økning fra 65 saker til 151 saker, der i underkant av hundre ungdommer er registrert i sakene i 2023. Av disse utgjør GDE Helgeland og saker utenfor Nordland halvparten av sakene for 2023, med en stor økning fra tidligere år. I de resterende

[10] Anti-tystekultur hvor det kan medføre represalier dersom man melder fra til politi, lærere eller foreldre.

driftsenhetene er det også en markant økning fra 2022, fra 39 til 78 saker. Tallene har imidlertid vært høyere før, i perioden 2014-2020.

De som begår skadeverk er i hovedsak gutter i alderen 12-16 år sammen med andre jevnaldrende. Skadeverket begås som regel på skoler og andre offentlige steder, men ungdomsinstitusjoner er også ofte utsatt for skadeverk. De intervjuede sier skadeverket ofte består av ødelegging av toaletter og tagging. I politiets systemer fremkommer det i tillegg skadeverk i form av brannstifting og ruteknusing.

5.1.4. Vinning

Antallet straffesaker og antall ungdommer som begår tyveri og nasking (vinningskriminalitet) i Nordland har vært stabilt i perioden 2013 til 2023. Antallet saker på vinningskriminalitet har vært stabilt på mellom 90-130 saker pr år, og 80-100 barn og unge. Trenden er at det blir færre vinningssaker. Årene etter covid-19 viser en svak nedgang og med en oppgang i 2023 til "normalt" nivå. Økningen i 2023 skyldes i stor grad en økning i antall saker med gjerningssted utenfor Nordland, med cirka 30 saker begått av rundt 10 ungdommer under 18 år.

UNGDATA: VGS elever som har tatt fra butikken uten å betale siste året

ÅR	VG1	VG2	VG3
2013	7%	4%	3%
2022	13%	14%	6%

Selv om tallene fra Ungdata peker på at flere elever på videregående skoler har tatt fra butikken uten å betale, gjenspeiles ikke dette i en stor økning i antall vinningssaker hos politiet eller i svarene fra intervjuene. Dagligvarebutikker fremstår å være mer utsatt og da for mindre tyverier i form av brus, energidrikk, tobakk og alkohol. Av øvrig vinningskriminalitet er det butikker som selger klær og skjønnhetsprodukter som er mer utsatt. Butikkjeden "Normal" nevnes av flere av de intervjuede i hele Nordland som et sted hvor det begås vinningskriminalitet.

Det er også flere ungdommer som stjeler fra hverandre eller andre privatpersoner. Dette kan være klær, data og teknologiprodukter og el-sparkesykler. Ute i distriktet i Nordland er det også noen tilfeller av brukstyveri av mopeder.

De intervjuede opplyser at grunnen til at ungdommer ofte begår naskeri er fordi de ikke selv har råd å kjøpe det de har lyst på. Spenning og status er også faktorer som pekes på som årsak til vinningskriminalitet.

5.1.5. Narkotika

Antallet registrerte narkotikasaker hvor barn og unge under 18 år har vært mistenkt eller siktet er redusert siden 2021, fra ca 120 saker i gjennomsnitt i årene 2017-2019 til rundt 50 saker i perioden 2021-2023. Tidligere var det større forskjell i antall ungdommer og antall straffesaker, noe som tyder på at samme ungdommer ble registrert flere ganger i narkotikasaker. Nå er det liten forskjell i antall saker og antall ungdommer.

Riksadvokatens rundskriv

I april 2021 kom Riksadvokatens rundskriv som innskjerpet politiets anledning til å foreta pågripelser og ransaking i mindre alvorlige lovbrudd hvor det kun var mistanke om bruk eller besittelse av narkotika.

I motsetning til de fleste andre kriminalitetsområder har narkotikakriminalitet i stor grad blitt anmeldt på bakgrunn av det politiet selv avdekker. Riksadvokatens rundskriv av 9.april 2021 innskjerpet politiets adgang til bruk av tvangsmidler som pågripelse og ransaking for å avdekke bruk og besittelse av narkotika. Dette gjelder blant annet blodprøvetaking, beslag og gjennomgang av mobiltelefoner for å avdekke selgere av den beslaglagte narkotikaen, eller pågripelse og ransaking av mistenkt som kun kan mistenkes for bruk av narkotika. I 2022 økte Høyesterett hvilke mengder narkotika som kan ansees å være til eget bruk, noe som igjen medføre ytterligere innskrenkning i muligheten for politiet å gripe inn i mindre alvorlige narkotikasaker. I mange tilfeller ville da mengden narkotika som ungdom var i besittelse av være mindre en grenseverdiene som var satt av Høyesterett, og dermed ikke gi grunnlag for å opprette straffesak, eller gå videre med etterforskningen for å avdekke flere involverte, eller hvem som selger narkotikaen til ungdommene. Dette har nok påvirket politiets innsats opp mot bruk av narkotika både i etablerte miljøer, men også innen ungdomsmiljøer hvor det brukes narkotika.

UNGDATA: VGS-elever i Nordland som har prøvd hasj eller cannabis siste året

År	VG1	VG2	VG3
2013	8%	8%	14%
2022	9%	13%	16%

Tross nedgangen i antallet straffesaker innen narkotika, opplyser flere av intervjuobjektene at de oppfatter at narkotikabruk har blitt mer normalisert blant barn og unge. Ungdata-undersøkelsen for 2022 viser at det har vært en svak økning i antallet elever på videregående som har brukt hasj eller marihuana siste året, og en økning siden undersøkelsen i 2013. Også på ungdomskoler har antallet som har prøvd cannabis økt og flere unge har blitt tilbudt hasj eller cannabis enn før.[11]

I intervjuene fremkommer det forskjeller i narkotikabruk mellom byer, større tettsteder og bygd, der rusbruken og kulturen for rusbruk er mer normalisert og utbredt i byene. Ute i distriktene er det flere som er bekymret for at ungdom debuterer tidlig med alkohol og drikker sterkere alkohol enn tidligere.

Basert på politioppdrag og straffesaker relatert til narkotika blant ungdom under 18 er det et lite antall barn og unge som er registrert i 2023. Totalt er det rundt 130 ungdommer under 18 som er registrert med narkotikarelatert kriminalitet i Nordland. I

[11] https://www.ungdata.no/wp-content/uploads/2022/09/Nordland_2022_Ungdomsskole_Fylke.pdf , s.32

hovedsak er det gutter født 2006-2008 som bor i større byer og tettsteder i Nordland, og et mindre antall jenter i samme kull.

Salg av narkotika blant ungdom fremstår ikke å være veldig utbredt, men dette er med en stor grad av usikkerhet fordi politiet har mindre informasjon om narkotikakriminalitet enn før. Det er et fåtall ungdommer i Nordland som er mistenkt/siktet/domfelt for salg av narkotika. Ved gjennomgang av straffesaker og oppdrag relatert til ungdom med narkotika er det i overkant av 30 ungdommer i Nordland som kan være involvert i salg. Det var også et fåtall av personene politiet har intervjuet som opplyste at ungdom solgte narkotika. De fleste som selger narkotika er gutter født i 2006 og 2007, det er noen få personer med utenlandsk opprinnelse. Det fremstår mest vanlig at ungdom kjøper eller får narkotika av personer med tilknytning til rusmiljøet og som er i alderen 20-35 år.

Gjennom både intervjuer og gjennomgang av politiets systemer fremstår det som om hasj er mest vanlig å bruke blant de yngre ungdommene. Blant noen av de yngre brukes også ADHD-medisin og andre piller/medikamenter. De eldre ungdommene som nærmer seg 18 år bruker oftere kokain, MDMA og amfetamin, ofte i sammenheng med fest. Det er viktig å presisere at dette gjelder ungdom som blir tatt med narkotika og ikke gjelder ungdommer generelt.

Ungdom som er en del av rusmiljøet oppholder seg ofte i sentrum og offentlige steder hvor de kan oppholde seg innendørs, som for eksempel idrettsarenaer. Det er også flere ungdommer som oppholder seg hos eldre i rusmiljøet, spesielt i helger. Ute i distriktene er det nevnt av flere, at unge som bruker narkotika ofte oppholder seg på hybler.

5.1.6. Gjengdannelser – har vi kriminelle ungdomsgjenger i Nordland?

Det er få tegn på organiserte, kriminelle ungdomsgjenger i Nordland, selv om det er tendenser til gjengdannelse blant gutter enkelte steder. Gjennom intervjuene politiet har gjennomført peker noen på "gjenger" sentrert rundt ungdommer i Salten-området, de fleste i Bodø. Dette er ofte ungdommer som faller utenfor og blir fanget opp i grupper for å få trygghet, tilhørighet og respekt, men som også begår kriminalitet. Disse gruppene beskrives som hierarkiske, med interne "ledere" som styrer og bestemmer over yngre ungdommer lenger ned i hierarkiet.

Disse gruppene kan ikke sees som organiserte, kriminelle "gjenger" av samme type som beskrives i større politidistrikt, da gjengene i Nordland beskrives å primært "henge rundt" på offentlige steder og der kun et fåtall nevner at disse begår vold, trusler og selger narkotika. Bruken av vold og trusler er ofte for å skape frykt og få respekt av andre.

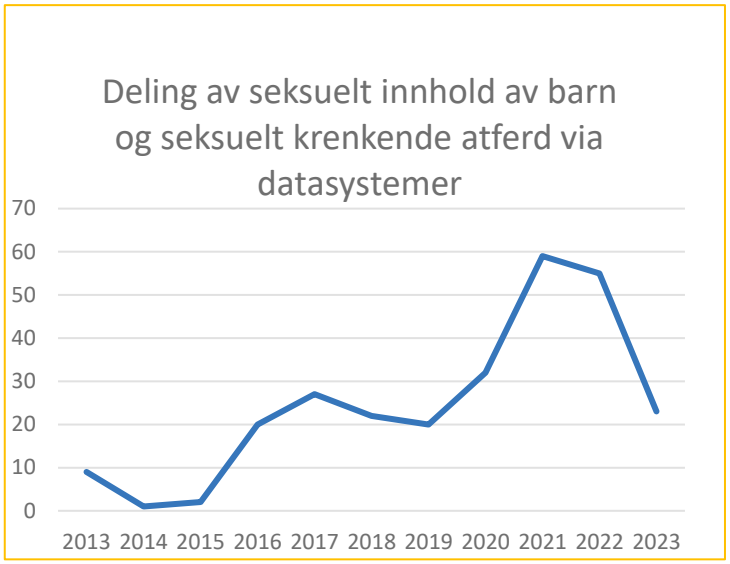
5.1.7. Seksuallovbrudd

Antallet seksuallovbrudd der ungdom anmeldes har steget fra 2013 frem mot toppåret i 2021 med over 100 straffesaker. Men det har vært en markant nedgang i 2023 til rundt 40 saker, og omtrent like mange mistenkte ungdommer.

En årsak til den sterke økningen av seksuallovbruddssaker fra 2013 til 2021 er knyttet til saker der det deles seksualisert innhold av barn, og seksuelt krenkende atferd via

datasystemer. Dette inkluderer ungdommer som deler bilder av andre ungdommer, og ungdommer som laster ned seksualisert innhold av barn.

Antall øvrige seksuallovbrudd steg fra 2013 og frem til perioden 2016 – 2021, da det var i overkant av 50 fysiske seksuallovbrudd pr år. Også innen denne kategorien er det en nedgang for 2022 og 2023 til i underkant av 30 straffesaker.

Figur 10 Antall straffesaker i statistikkgruppene "Deling av seksuelt innhold av barn" og "seksuelt krenkende atferd via datasystemer" der person under 18 er mistenkt, siktet, eller domfelt i saken. Antall saker fra 2013-2023

Seksuallovbrudd blant ungdom er i økende grad preget av sosiale medier enn tidligere. Personene politiet har intervjuet opplyste at de opplever økte utfordringer med deling av seksuelt innhold på nett blant ungdom. De fleste av de intervjuede har ikke inntrykk av at fysiske overgrep begått av ungdommer under 18 år øker. Det er likevel flere av de intervjuede som tror det er store mørketall når det gjelder seksuallovbrudd, dette kan for eksempel være fordi ungdommer utsatt for seksuallovbrudd ikke ønsker å anmelde grunnet en relasjon til gjerningspersonen.

5.1.8. Annen kriminalitet – Trafikk og ordensforstyrrelser

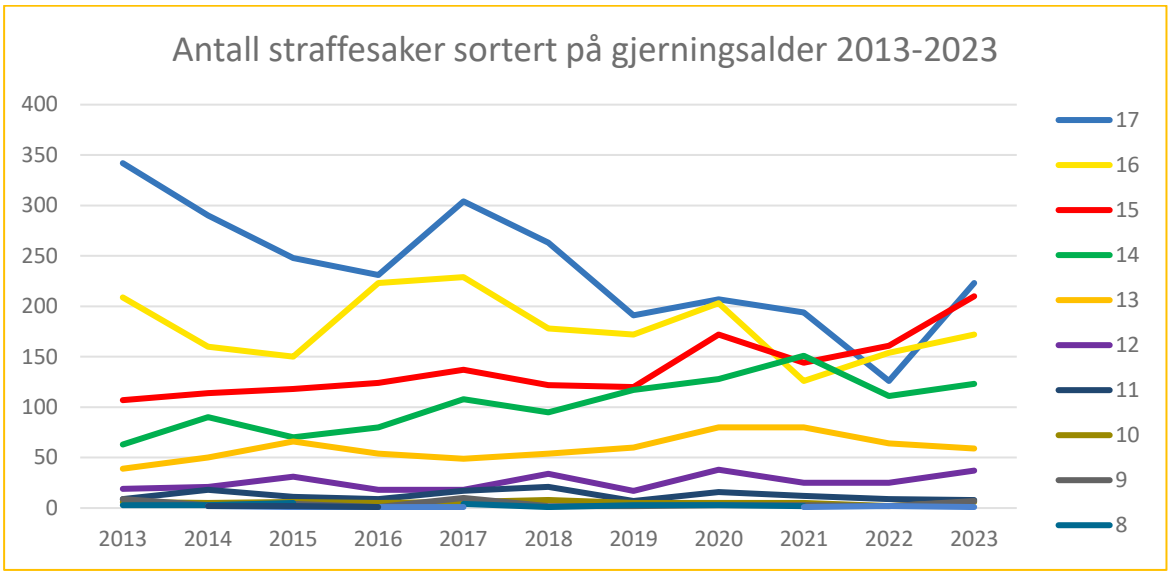
Antall registrerte trafikklovbrudd blant ungdom er, i likhet med narkotikakriminalitet, i stor grad påvirket av politiet innsats og kontrollvirksomhet. Antallet trafikksaker blant ungdom under 18 var i 2022 og 2023 i overkant av 100 saker, en økning i forhold til perioden 2017-2020 med i overkant av 80 saker pr. år. Straffesaker innen ordensforstyrrelser hvor barn og unge er anmeldt har vært stabilt lavt siden 2017 med rundt 30 saker per år, med unntak av 2020 med 53 saker.

Kriminalitet innen andre områder som ikke er dekket av kategoriene over innebærer blant annet nekte å oppgi personalia til politiet, bruk av falsk ID, hensynsløs atferd, uberettiget adgang m.fl. Antallet registrerte straffesaker innen denne kategorien har vært stabil på rundt 110 saker i året, med unntak av 2019 og 2020, hvor det var noe lavere antall i 2019 og høyere antall i 2020.

5.1.9. Alder på unge kriminelle i Nordland – "kriminelle blir stadig yngre"

Mediebildet og utviklingen i andre politidistrikt i Norge peker på at kriminalitet begås av stadig yngre ungdom, helt ned på barneskolenivå. For Nordland politidistrikt har det tidligere vært et tydelig skille i antall straffesaker mellom aldersgruppene, der de eldste har stått for størst andel av straffesakene. Utviklingen vist i figur 10 tyder på at det er en økning i antall straffesaker blant ungdommer i alderen 14 og 15 år. Det har også vært en nedgang i kriminalitet begått av 17-åringer slik at aldersgruppene 17-15 år ligger på et likt nivå i 2023. Det er viktig å påpeke at antallet straffesaker er relativt lavt. Det betyr

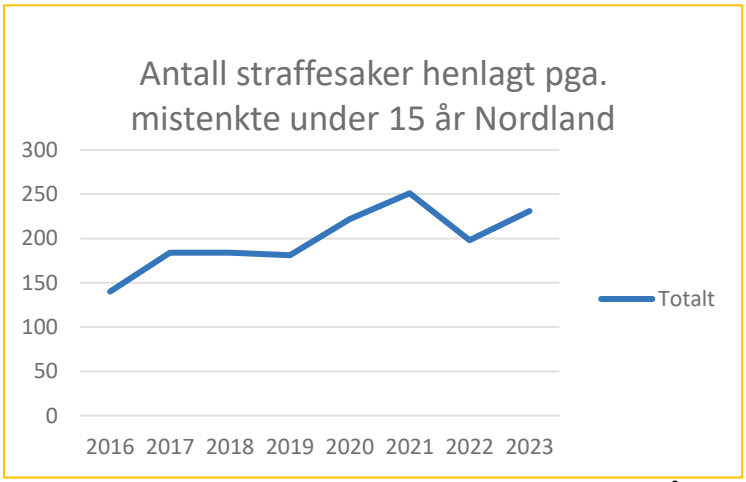
at små endringer kan gi store utslag i statistikken, uten at det betyr at alle ungdommer i aldersgruppen generelt begår mer kriminalitet.

Figur 11 Antallet straffesaker i Nordland PD per aldersgruppe i perioden 2013-2023.

Nedgang i registrert kriminalitet spesielt for 17-åringer kan sees i sammenheng med en nedgang i antall ungdommer som anmeldes i alle kategorier i distriktsenhetene- Rana, Helgeland og Ofoten. Nedgangen i straffesaker med 16- og 17-åringer kan til dels sees i sammenheng med nedgang i narkotikasaker, der denne aldersgruppen historisk sett har hatt flest anmeldelser. Nedgangen i narkotikasaker i aldersgruppen er spesielt tydelig i Salten. Økningen i straffesaker fra 2022 til 2023 blant 16 og 17-åringer skyldes økningen i registrerte vold- og trusselsaker i Salten, fra 20 saker i 2022 til over 70 i 2023. Det er ellers en mindre økning i trafikk, seksuallovbrudd, narkotika og vinningskriminalitet i aldersgruppen fra 2022 til 2023.

Økningen i antall straffesaker hvor gjerningspersonen er i alderen 14 og 15 år skyldes en økning innen vold og trusler, vinnings-kriminalitet, seksuallovbrudd og annen kriminalitet. Det er spesielt i Salten og Lofoten og Vesterålen, i tillegg til straffesaker hvor lovbrudd er begått på gjerningssteder utenfor Nordland politidistrikt at denne aldersgruppen har en økning i vold- og trusselsaker.

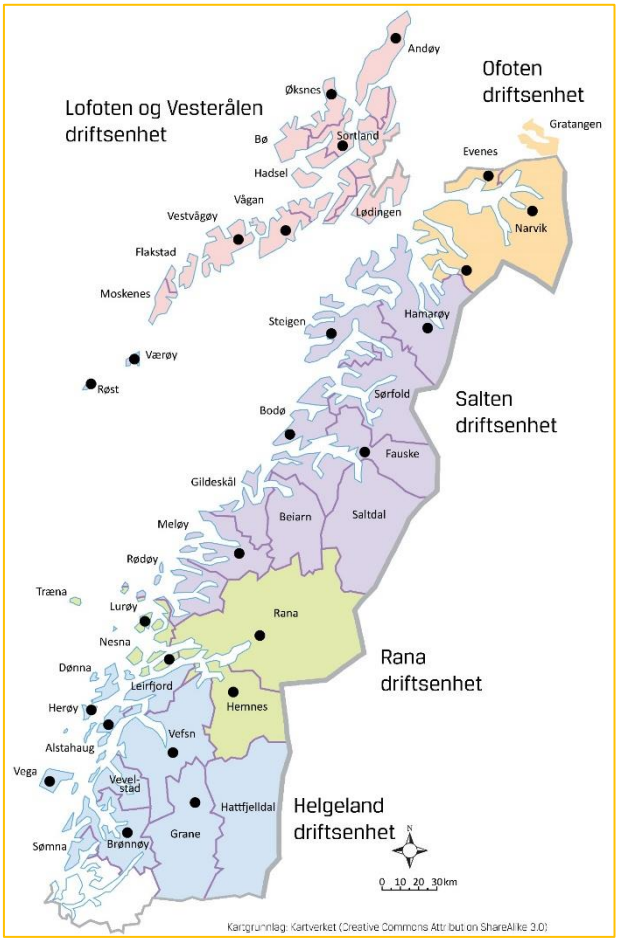

Figur 12 Viser en økning i antall straffesaker som henlegges på grunn av mistenkte er under 15 år.

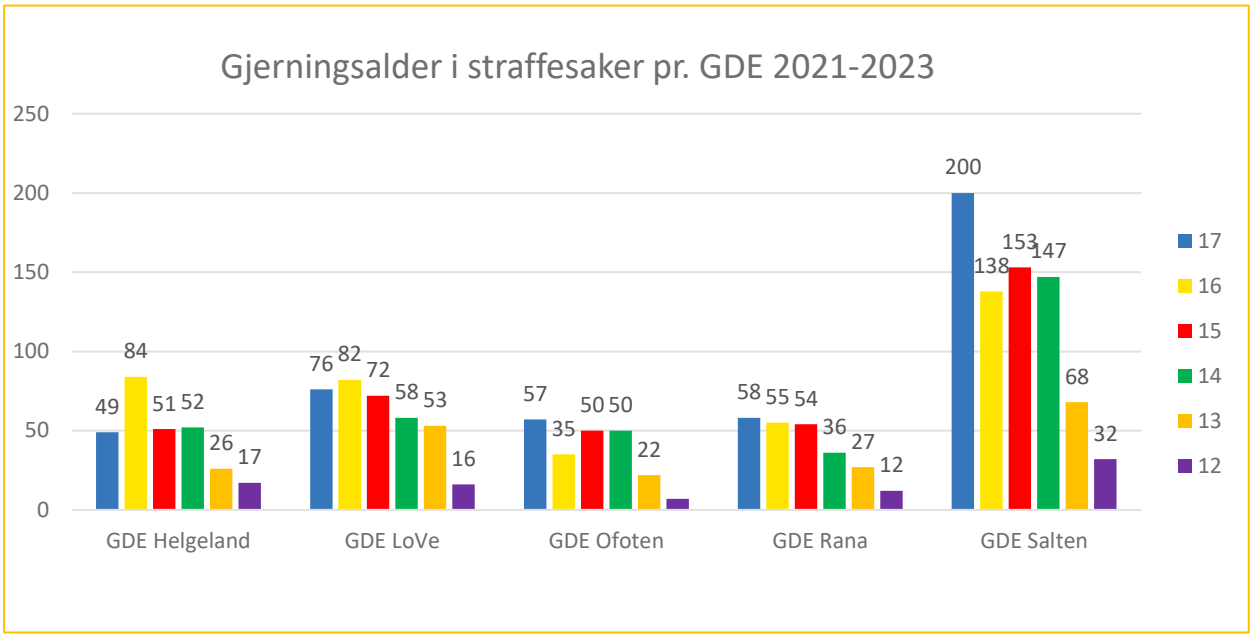
I tillegg til de ovennevnte kriminalitetsområdene utgjør skadeverk også en betydelig andel av straffesaker i denne aldersgruppen. Mengden skadeverk som blir anmeldt har store variasjoner fra år til år og det kan derfor ikke sees en generell økning innen skadeverk, til sammenligning med de andre kriminalitetsområdene nevnt over.

Overordnet har det vært en økning i antall henleggelser i straffesaker der mistenkte er under 18 år. Dette skyldes blant annet en økning i antall henleggelser på grunn av at mistenkte er under strafferettslig alder på 15 år (se figur 12).

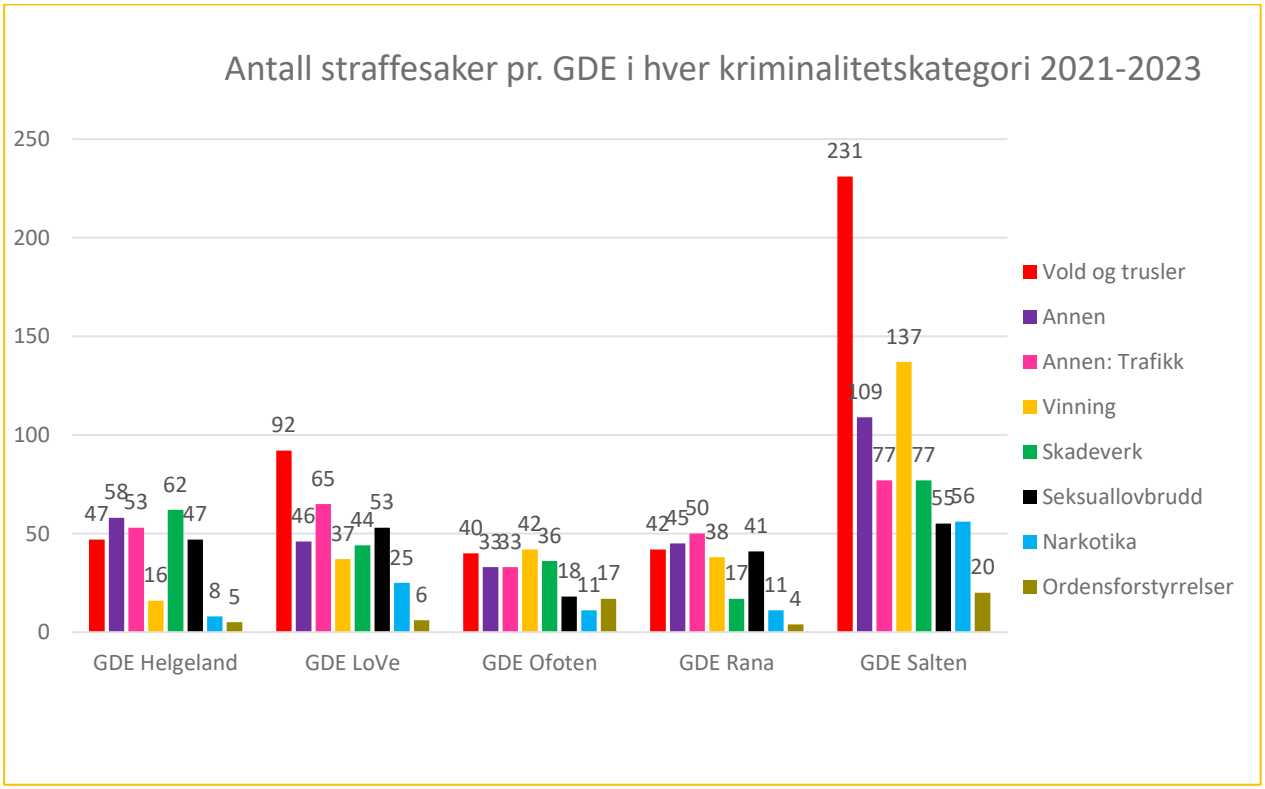
5.2. Ungdomskriminalitet i Nordlands geografiske distriktsenheter

Fordelingen av ungdomskriminalitet i Nordland politidistrikt reflekterer i stor grad forskjellen i befolkningen i de enkelte geografiske driftsenhetene (GDE-ene), hvor Salten har flest ungdommer registrert i straffesak. Figur 13 på neste side viser gjerningsalder i de enkelte straffesaker, og ikke antallet ungdommer som begår kriminalitet innen aldersgruppen. Den viser at fordelingen for hele Nordland er representativ i de fleste GDE-er. Det er et jevnt antall straffesaker for ungdommer i aldersgruppen 15-17 år. Lofoten og Vesterålen har en høyere andel gjerningspersoner som er 13 år, i forhold til de andre GDE-ene.

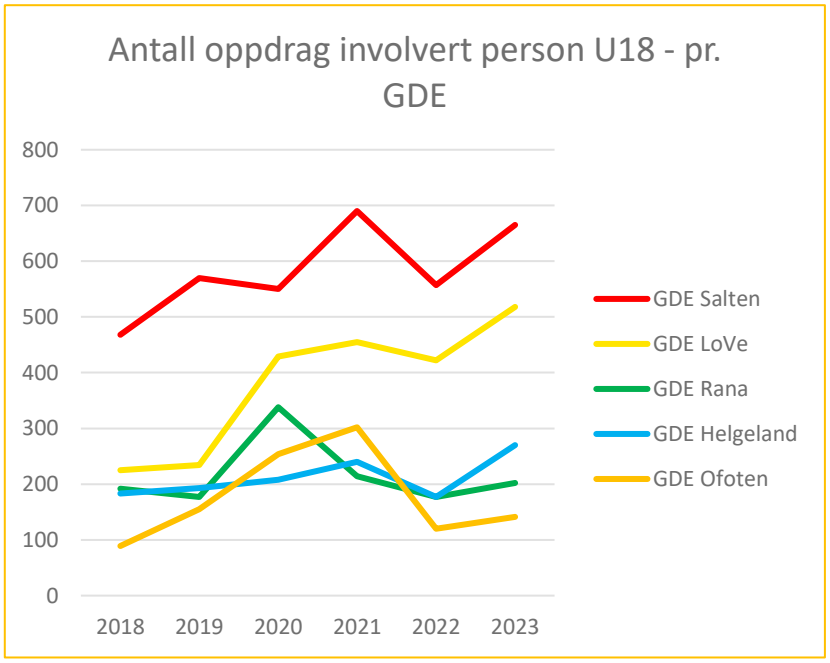

Figur 13 Gjerningsalder i straffesaker i hver GDE der gjerningspersoner under 18 år er registrert som domfelt, siktet, mistenkt, 2021, 2022, 2023.

Figur 14 Antall straffesaker i hver GDE for hver kategori der gjerningsperson U18 er domfelt, siktet, mistenkt i 2021, 2022, og 2023.

Antallet straffesaker er høyere i de større geografiske driftsenhetene, der Salten har flest saker i alle kategorier. Som omtalt tidligere i rapporten har Salten, Lofoten og Vesterålen et høyt antall volds- og trusselsaker i forhold til antall saker i andre kategorier.

Antallet politioppdrag reflekterer i stor grad antallet registrerte straffesaker i de forskjellige geografiske driftsenhetene i Nordland politidistrikt. Unntaket er i Lofoten og Vesterålen som har et relativt høyt antall oppdrag der den involverte personen er under 18 år, men der det ikke reflekteres i et tilsvarende høyt antall registrerte straffesaker. Dette kan tyde på at Lofoten og Vesterålen har større utfordringer med ungdomskriminalitet enn det som fremkommer ved å se på antall registrerte straffesaker.

Figur 15 Antall oppdrag i hver GDE der involvert person er under 18 år, i perioden 2018-2023.

5.2.1. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Ofoten

Hvordan oppleves ungdomskriminalitet i Ofoten?

I geografisk driftsenhet Ofoten (GDE Ofoten) opplever mange av de intervjuede at narkotika er blitt mer vanlig, normalisert og lett tilgjengelig, blant annet på Snapchat. Blant de yngste fremstår det som at det er hasj som er mest utbredt, mens de eldre bruker både hasj og kokain. I tillegg nevnes det også at enkelte bruker beroligende legemidler (benzodiazepiner), MDMA og GHB. Bruken skal både foregå på hjemmefester og på skolen, og det er overvekt av gutter som bruker narkotiske stoffer.

De intervjuede har ikke inntrykk av at det er mer vold nå enn før, men sier at volden oppleves som grovere. Volds- og trusselhendelser blir oftere mer synlig på grunn av deling i sosiale medier. De intervjuede antar at det er mørketall når det gjelder anmeldelser på grunn av frykt for represalier eller utestengelse. De intervjuede opplever at ungdom kommer med trusler, tøyer grenser og har manglende respekt for autoriteter. Ungdom er også mer bevisste sine rettigheter.

De intervjuede opplever ikke at det er mer seksuallovbrudd nå enn tidligere. Seksuallovbruddene som forekommer er voldtekt og bildedeling, hvilket de antar skyldes både rus og manglende grensesetting. Overgrepene forekommer ofte i forbindelse med fest. Innen seksuallovbrudd antar de intervjuede at det er store mørketall.

Intervjuobjektene opplever at det er stabilt innen skadeverk og vinning, med unntak av noen variasjoner avhengig av enkelte årskull. Innen vinningskriminalitet oppfattes det at både gutter og jenter står bak, og at det primært stjeles fra butikker.

Utfordringer: Flere av de intervjuede i GDE Ofoten peker på at en utfordring i Ofoten at det er i overkant av 160 ungdommer som ikke har begynt, eller som har sluttet på skolen i alderen 15-21 (etter ungdomsskolen). Dette er ifølge de intervjuede ofte relatert til angst. Det er også bekymringsverdig at det er i underkant av 30 av disse ungdommene, oppfølgingstjenesten ikke får tak i det hele tatt. Disse blir ikke fanget opp.

5.2.2. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Lofoten og Vesterålen

Hvordan oppleves ungdomskriminalitet i Lofoten og Vesterålen

De intervjuede i geografisk driftsenhet Lofoten og Vesterålen (GDE Lofoten og Vesterålen) opplever en bekymringsfull økning innen narkotikabruk, med stadig yngre involverte. Narkotika fremstår å være lettere tilgjengelig, blant annet gjennom sosiale medier. Flere ungdommer tror at narkotika er legalisert og det ser ut til at bruk er normalisert. Hasj er det som nevnes hyppigst brukt, da særlig blant de yngre. Stoffer som amfetamin, MDMA, kokain og ADHD-medisin blir også nevnt, da særlig blant de eldre. Både gutter og jenter ser ut til å bruke narkotika, og det brukes primært på fest, men også hjemme, i det offentlige rom og på skolen.

De fleste intervjuobjektene opplever ikke at det er en økning innen vold og trusler, men flere forteller at volden og truslene er grovere nå enn tidligere. Enkelte har også uttrykt bekymring rundt filming og deling av voldsvideoer i sosiale medier, og at enkelte ungdommer bærer kniv eller softgun. Det fremstår for de intervjuede å være en normalisering av vold, men det oppleves også som at det er mer trusler enn fysisk vold. Flere rapporterer at ungdommen i dag har mindre respekt for autoriteter, er mer bevisste på sine rettigheter og har et fokus på "anti-snitche"-kultur".

Intervjuobjektene forteller at de er usikker på om det faktisk er en økning i antall seksuallovbrudd. Men flere rapporterer at de opplever en økning, spesielt dersom man inkluderer sosiale medier, med bildedeling o.l. Flere av de intervjuede tror dette skyldes rus og manglende grensesetting. Flere av seksuallovbruddene skjer på fest eller på internett. Innen seksuallovbrudd antas det å være store mørketall. Intervjuobjektenes opplevelse av skadeverk er noe sprikende, men flertallet mener at det ikke er økende. Også vinningskriminalitet antas ikke å være økende, men stabilt. Det er i hovedsak butikker det stjeles fra.

Utfordringer: Flere av intervjuobjektene i GDE Lofoten og Vesterålen mener foreldre er mindre til stede, ikke følger opp eller setter grenser for barna. Det oppleves av disse intervjuobjektene som at det er en generell ansvarsfraskrivelse på flere plan. Flere av de intervjuede ser at noen ungdommer har negative holdninger mot kvinner, homofile og

innvandring, samt at flere har mannlige influencere, som blant annet Andrew Tate[12], som forbilde.

5.2.3. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Salten

Hvordan oppleves ungdomskriminalitet i Salten?

Flere av de intervjuede i geografisk driftsenhet Salten (GDE Salten) opplever at narkotikabruk blant ungdom fra 13 år og oppover har økt og blitt mer normalisert, spesielt i Bodø hvor sterkere narkotika (som amfetamin, kokain og MDMA) er mer fremtredende. Flere ungdommer tror at narkotika er legalisert, i etterkant av Riksadvokatens rundskriv i 2021. Narkotika oppfattes å være lett tilgjengelig, særlig gjennom sosiale medier som Snapchat. Av de yngre brukes det hasj, piller, kokain og ADHD-medisin, mens de eldre i tillegg bruker beroligende legemidler (benzodiazepiner som Xanax og Ksalol), amfetamin og LSD. Noen av de intervjuede sier at det primært er sårbare ungdommer som bruker narkotika, men likevel flere gutter enn jenter. Bruken foregår mest på hjemmefester, hybler, skolen, offentlige steder som City Nord eller i gapahuk. Utenfor Bodø fremstår narkotikaproblemene som mindre, men det er til gjengjeld større utfordringer knyttet til høyt alkoholbruk.

De intervjuede opplever at det er en økning i vold- og trusselhendelser, spesielt i Bodø-området. Volden og truslene oppfattes som mer alvorlige, og har i større grad enn før en intensjon om å spre frykt. Eksempler på dette er at det sendes bilder av våpen eller replikavåpen med trusler til jevnaldrende. Voldshendelsene filmes og deles ofte også via sosiale medier. Det er flest gutter som begår voldskriminalitet, og disse er ofte gjengangere. Flere uttrykker også bekymring rundt at enkelte bærer kniv offentlig. De øvrige kommunene i Salten opplever ikke samme økning i vold og trusler som i Bodø by.

De intervjuedes oppfatninger om seksuallovbrudd er noe sprikende, da det er usikkerhet knyttet til om det er en økning eller stabilt. Likevel påpeker flere at det er en økning innen deling av seksuelt innhold på internett og at den seksuelle kulturen blant ungdom er grovere. Lovbruddene skjer ofte i sammenheng med rus og alkohol. Innen seksuallovbrudd antas det av de intervjuede også i GDE Salten, å være store mørketall.

[12] Andrew Tate omtales ofte som TikToks farligste mann; selverklært kvinnehater, som har kommet med svært mange kontroversielle uttalelser. Han hadde en tilhengerskare på flere millioner før han ble utestengt fra TikTok, Instagram, Twitter, med mer. Han er for tiden under etterforskning i Romania for menneskehandel og voldtekt.

De intervjuede i GDE Salten opplever ikke en økning i skadeverk eller vinningskriminalitet. Flere påpeker at det er flest jenter som begår vinningskriminalitet. Det stjeles både fra butikk og jevnaldrende.

Utfordringer: De intervjuede i GDE Salten mener det er en utfordring at politiet og forebyggende instanser er mindre til stede rundt ungdom. Flere ungdommer føler seg truet og blir presset til å selge narkotika. Det er også en utfordring at flere ungdommer har psykiske helseproblemer.

5.2.4. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Rana

Hvordan oppleves ungdomskriminalitet i Rana?

De intervjuede i geografisk driftsenhet Rana (GDE Rana) opplever en økning i narkotikabruk blant ungdom. Særlig blant eldre ungdom er narkotikabruk normalisert. De påpeker at det primært er sårbare ungdommer som er brukere. Gjennom sosiale medier som Snapchat, har narkotika blitt lettere tilgjengelig. Blant de yngre brukes det hasj og opioider som Tramadol. De eldre ungdommene bruker i tillegg sterkere stoffer som kokain, MDMA og amfetamin. Narkotikabruk forekommer på fester, og da nevnes også "hybelfester".

Det er ikke en opplevd økning i vold og trusler, men enkelte mener volden og truslene har blitt grovere, og at trusler er normalisert. Enkelte intervjuede peker på at volden avtales og deles gjennom sosiale medier, blant annet for å spre frykt. Ungdommen oppleves også å ha mindre respekt for autoriteter.

De intervjuede har ulikt oppfatning om seksuallovbrudd. Enkelte mener at det er en økning i seksuallovbrudd, på bakgrunn av at ungdom deler mer seksuelt innhold på nettet, da eksempelvis gjennom deling og dokumentasjon av fysisk overgrep. Andre mener derimot at det er færre seksuallovbrudd nå enn tidligere. Flere av seksuallovbruddene skjer på fest eller på internett. Innen seksuallovbrudd antas det også i GDE Rana å være store mørketall.

De intervjuede opplever ikke en økning i skadeverk, men flere mener dette går i bølger. Det er en del usikkerhet knyttet til vinningskriminalitet, men flere av de intervjuede forteller at det er både gutter og jenter som begår tyveri, og da spesielt fra butikker.

Utfordringer: Enkelte intervjuede stiller spørsmål til politiets manglende tilstedeværelse blant ungdom i GDE Rana, mens andre uttrykker bekymring rundt hjemme-alene fester, og sterkere alkoholbruk blant yngre.

5.2.5. Intervjuer om ungdomskriminalitet i GDE Helgeland

Hvordan oppleves ungdomskriminalitet i Helgeland?

Intervjuobjektene i geografisk driftsenhet Helgeland (GDE Helgeland) opplever en økning innen narkotikakriminalitet og at holdningene til narkotika er blitt mer liberale etter Riksadvokatens rundskriv i 2021. Narkotika oppleves å være lett tilgjengelig, spesielt gjennom Snapchat. Blant de yngste rapporteres det om bruk av hasj, mens de eldre også bruker kokain og MDMA. Det oppleves at ungdom fra alle samfunnslag, både gutter og jenter, begår narkotikakriminalitet. Bruken skjer primært på hjemmefester, men også offentlige steder som i skogen, på parkeringsplasser o.l.

Det er ikke opplevd en generell økning i vold, men flere peker på økning i antall trusler av grovere karakter. I hovedsak er dette gutter som truer jevnaldrende, men i noen tilfeller også kommer med trusler mot ansatte på skolen. Det oppleves en endring i respekt for autoriteter, der det i større grad enn tidligere er tilfeller hvor utenforstående blander seg i situasjoner mellom enkeltpersoner og politiet. Ungdom er også opptatt av sine rettigheter.

De intervjuede opplever ikke en økning innen seksuallovbrudd, men mener at det deles mer seksualiserte bilder over nett. Bakgrunnen for dette antas av de intervjuede å være manglende respekt for andre, manglende grensesetting, rus, porno, spenning og status. Innen seksuallovbrudd antar intervjuobjektene i GDE Helgeland at det er store mørketall.

De intervjuedes opplevelse av skadeverk er at det varierer fra år til år, men majoriteten mener at det ikke er en økning. Heller ikke vinningskriminaliteten antas å være økende, men stabil. Det er noen tilfeller av naskeri fra butikk, samt at ungdom stjeler fra hverandre.

Utfordringer: Det er en bekymring fra noen av de intervjuede i GDE Helgeland for hva som skjer på nett og hvordan dette påvirker ungdom; nettvett, bildedeling, mangel på respekt for andre og styggere språkbruk. De intervjuede mener også at det er flere som sliter med psykisk helse og skolevegring. De opplever også at det er foreldre som ikke

følger opp, og peker spesifikt på at 2006- og 2007-kullene er mer utfordrende. "Anti-snitche"-kulturen oppleves som et økende problem.

6. Konklusjon – ungdomskriminalitet i Nordland

Nordland politidistrikt har fra 2022 til 2023 hatt en negativ utvikling i ungdomskriminalitet med en økning i antallet registrerte straffesaker og politioppdrag. På tross av utviklingen fra 2022 til 2023 har ikke Nordland politidistrikt registrert en generell økning i antall straffesaker blant ungdom fra 2013-2023, og følger derfor ikke den nasjonale trenden. Antall barn og unge som har vært mistenkt, siktet eller domfelt i straffesak har vært stabilt det siste tiåret med rundt 2 % (cirka 400) av over 20 000 ungdommer registret bosatt i Nordland per år. Av disse 400 ungdommene er det rundt 60 (15 %) som står for nesten halvparten av alle straffesakene i Nordland politidistrikt, der gjerningspersonen er under 18 år.

De siste årene har gjengangerne blant ungdom begått mer kriminalitet enn tidligere år. Dette er en bekymringsfull utvikling med en markant økning i antall voldshendelser i 2023. Flere av de politiet har intervjuet opplever at volden og truslene har blitt grovere enn før. Tallene fra straffesaker peker derimot på at økningen i registrerte voldssaker er på grunn av mindre alvorlige lovbrudd. Hovedvekten av økningen i voldssaker skyldes lovbrudd i driftsenhet Salten, som har hatt økte utfordringer rundt ungdomskriminalitet de siste årene. Den økte synligheten av vold gjennom deling av bilder og videoer i sosiale medier skaper et inntrykk av mer voldsbruk, og at den blir grovere enn før. Det er én ting å bli forklart at noen for eksempel ble sparket i hodet, og noe annet å se det selv på video. Også i driftsenhet Lofoten og Vesterålen er det en økning i antall politioppdrag der involverte er under 18 år, men dette reflekteres ikke i en tilsvarende økning i antall straffesaker.

Generelt har ungdomskriminaliteten de siste årene vært påvirket av sosiale medier, der voldsvideoer, trusler og bilder med seksuelt innhold deles mellom ungdommer og i åpne grupper. Det beskrives fra flere intervjuede at også narkotika har blitt langt mer normalisert og lett tilgjengelig for ungdommer gjennom sosiale medier.

Narkotikakriminaliteten har, i form av registrerte straffesaker, hatt en nedgang siden 2020. Samtidig beskriver tilnærmet alle intervjuobjektene at flere ungdommer bruker narkotika enn før. Ungdommer har i økende grad inntrykk av at narkotikakriminalitet er avkriminalisert, eller at risikoen for å bli tatt er liten og at konsekvensene er små. I belastede ungdomsmiljøer, og blant ungdom som faller utenfor er det økt risiko og kort vei for ungdom å starte med narkotika. UngData-undersøkelsen viser at det har vært en økning i antall ungdom som har prøvd hasj eller cannabis, men det kan ikke beskrives som en svært dramatisk økning.

7. Ungdomskriminalitet i Nordland frem mot 2025

Nordland politidistrikt har ikke store økninger i ungdomskriminaliteten, og det er et lite antall ungdommer som står for mesteparten av den registrerte kriminaliteten. Det er derfor vanskelig å gi sikre prediksjoner for hvordan ungdomskriminaliteten vil utvikle seg fremover. Dette er fordi det ikke skal mer til enn noen få ungdommer som i løpet av ett år øker sin kriminelle aktivitet, som igjen kan gi store utslag i statistikken for ungdomskriminalitet i Nordland generelt.

For Nordland generelt er det grunn til å forvente at 15- og 16-åringer vil stå for flest lovbrudd innen ungdomskriminalitet i 2024.

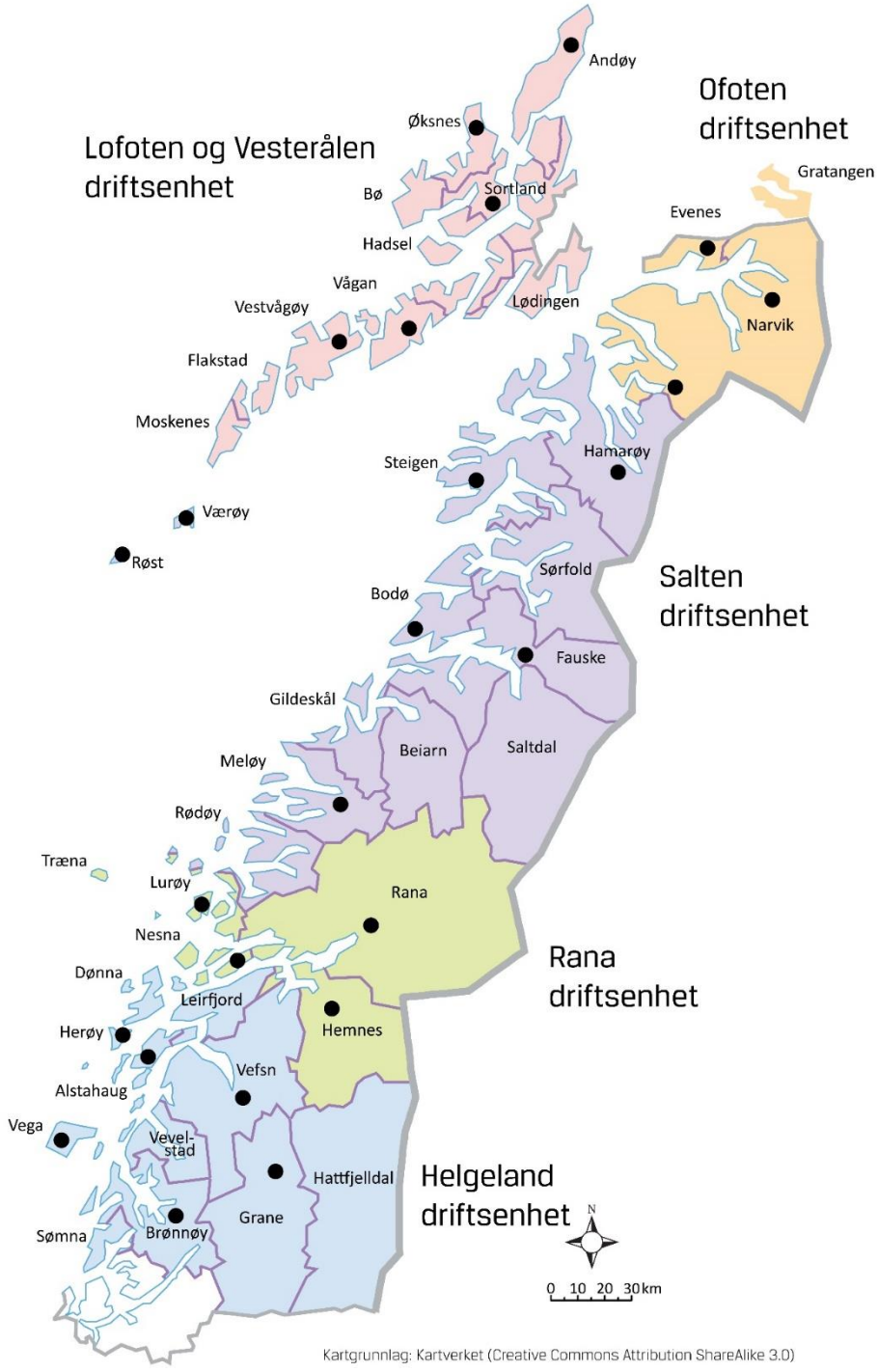
Normaliseringen av narkotikabruk og politiets reduserte innsats på området vil sannsynligvis føre til at flere ungdommer vil prøve narkotika enn tidligere, og mindre innsats fra politiet vil kunne føre til større mørketall på dette området. Flere unge narkotikabrukere vil sannsynligvis resultere i økt ressursbruk for helse, skole, barnevern og politiet, og vil kunne medføre flere lovbrudd i andre kategorier.

Sosiale medier vil fortsette å påvirke kriminalitetsbildet på flere måter. Deling av voldsvideoer vil skape et inntrykk av økt voldsbruk blant ungdom. Dette er fordi "gjengangere" innen voldsbruk blant ungdom aktivt deler videoer og sender trusler for å skape frykt og få respekt. En økning i synligheten av vold og trusler påvirker publikums følelse av trygghet og fører til at befolkningen opplever ungdommens hverdag som mer utrygg. Dette kan igjen påvirke andre aspekter av samfunnet, som skolevalg, hvor man bosetter seg, tillit til skole, kommune, politikere og politiet.

Deling av seksualiserte bilder og videoer blant barn og unge vil føre til økte utfordringer for politiet med tanke på kapasitet på etterforskning og forebygging, men også andre ringvirkninger som utpressing, trusler om deling av nakenbilder og mobbing.

Grunnet økt fokus på ungdomskriminalitet i samfunnet, politisk og i medier er det økt risiko for at enkelte områder av ungdomskriminaliteten eller enkelttilfeller løftes frem uten at de representerer de overordnede utfordringene for Nordland. Dette kan gjøre det vanskelig å fatte rett beslutning om for eksempel fokusområder og tiltak rettet mot ungdom dersom det er basert på enkelthendelser.

Vedlegg – Oversikt over geografiske driftsenheter i Nordland politidistrikt

Kunnskapsrapport om ungdomskriminalitet i Nordland politidistrikt
Utgitt:15.april 2024
Utgiver: Nordland politidistrikt